

צוֹרֵם חַיִּים חַיִּים חַיִּים

מאי הר סיני ?

1 ע' מכילתא יתרו מסכתא דבחדש פרשה א' ופרשה ה'
2 ע"פ ירמיה ב' י"ג. 3 ע"פ שמות ג' א', כ"ד י"ג.
4 ע' מכילתא יתרו מסכתא דבחדש פרשה ד' ד"ה: ויחד כל הדר. וע' תהלים ס"ח ס"ו.
5 ע"פ ישעיה ו' י'. 6 תהלים ס"ח י"ח.

כל עיקרו של מושג הלאומיות, כמו שהוא שגור ומצוי עתה בשוקנו, הלא כמו חדש וזר הוא בתוכנו, כמו מן החוץ בא לנו; דחיפות תנאי החיים החיצוניים גרמו לעורר בנו את יסוד ההיקף הכללי של "העם כולו". לאומיות זו הלא סוף סוף אינה לגבי דירן אלא בבחינת "שם מושאל". אין לנו לאומיות שוביניסטית גרידא כשאר אומות העולם; לאומיותנו הלא היא תמיד גם קוסמופוליטית, תמיד גם אנושית-כללית וגם עולמית-כללית. כי אינה מיוסדת על עניני חיי-השעה הרחגניים או החמריים, של דורות האומה — כמה שירבו ויארכו — בלבדם; כי האידיאלים העולמיים, הנצחיים, האינסופיים, האלהיים אשר הובעו בראשית מטעו של עמנו ובאביב ממלכתו, גנוזים הם בה ומקשים אותה. לעולם היו לנו בפנימיות רחנה יחסים קרובים עם כל העמים כלם, כל האנושות הגדולה, כל מרחבי ההווה. לא בקבוצ מדיני, לא בשוב חברתי, לא במשטר לאומי, אלא במדבר במקום הפקד, השרה עלינו ד' אלהי ישראל ואלהי כל הארץ את שכינתו והנחילנו את תורתו שחור אתה על כל אומה ולשון ולא קיבלוה²¹, ואח"כ "בקש משה רבנו שתשרה שכינה על ישראל ושלך חשרה שכינה על אומות העולם ונתנה לו"²², ושם נהיינו לעם לה' אלהינו כיום הזה²³, ושם ניתנו לנו חוקים ומשפטים צדיקים²⁴, סדרי חברה והנהגות מדינה, ומשם, ועל יסוד זה, הלכנו להתישב בארצנו וליסד את מדינתנו, ואז נאמר לנו כי כבוד ד' ימלא כל הארץ²⁵, מסורה גאה ומתאימה לזה מספרת²⁶ שבשעה שכבש יהושע את יריחו תקן את תפלת השבח על תבדלנו משאר גווי הארצות ומשפחות האדמה והתקוה לתקן עולם במלכות שדי וכי יכירו וידעו כל יושבי תבל "כי לך תכרע כל ברך, כי המלכות שלך היא". מלכות שלמה נכונה על כל ישראל ויבן את בית ד', הבית הגדול לשם ד' אלהי ישראל ואלהי כל הארץ, אשר השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו, ובחנכו אותו במעמד כל ישראל הנקהלים ירושלימה מכל הארץ התפלל שיהי ד' אלהיו עימו, "לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, — וגם הנכרי אשר לא מעמד ישראל, למען דעת כל עמי הארץ, כי ד' הוא האלהים אין עוד"²⁷ אח"כ תביאים כולם למקצועותיהם וסגנוניהם השונים בדבר ד' אשר בפיכם, אח"כ תחכמים וכל גדולי ישראל וכל העם בכל ארצות פוזריו ודורות גלותו, — עם מרחבי האופקים הקוסמופוליטיים האדירים הנכרכים יחד עם קדושת האומה ומסירות הנפש על קיומה ומעמדה. וכיום הזה שאלו את כל אדם פשוט המוני משראלי, את כל ילד תמים שנתגדל ביהדות ולא בגויות, וראו את עולמו המוסרי אם אינו מוצא בקרבו, עם כל היותו מובדל ומרוחק מן הגוים ועם כל תעבו את הגוי עם הגויות שלו, — יחסי קורבה פנימיים בינו, בן האומה הישראלית, ובין כל בן עם ולשון, כל הנברא בצלם, כל הגוים כולם; יחסים הנעוצים ביעודים הלאומיים-המשתייכים לכל גוניהם. לאומיותנו היא לאומיות-קוסמופוליטית, ומתאחדות הן הלאומיות והקוסמופוליטיות בעם הגדול כתאחד באדם הגדול והנכרות המגבלות עם אשר למעלה מכל גבולות. וכי נבא עתה להחיות את תרבותנו, הרוחנית והנפשית, ולהשפיל את רוחנו הפנימי ולצמצמנו ולקבוע לנו נוסחת לאומיות מודרנית, המצויה בשלטון השוק של אירופה, הלא היה לא יתיה נוסחת לאומיות מודרנית, המצויה בשלטון השוק של אירופה, הלא היה לא יתיה כדבר הזה! כי אנחנו רק אחת משתי אלה נוכל: להתרומם למרומינו הנשאים, לטונן את כל מלא חיינו הלאומיים בכל ערום מתוך הערפעה תגלויה באיזו מדה, פתותה או יתרה, של התגלות כח הענין האלהי בנו בכלליותנו או של שאיפתנו האידיאלית ותאותנו נפשנו אליו, — או, בגבור עלינו מצוקת הרעה ומאפל מכסה הצלמות עד מאד, לרדת עד עפר, לשבת דומם במחשכים כמו במצב של התכוצות וחניטה, השומרת על חיותנו וגידולנו בכח נקודת השאיפה האלהית הפנימית המאירה במעמקי תרומות נשמתנו ומדריכתנו את דרך קיומנו בכל אותם תנאי החיים הקשים והמרים עד יעבור זעם, הצללים ינוסו וכאור בוקר ישוב ירח שמשנו ואור ד' יחדש געורינו, לרוממנו לעודדנו ולשמחנו כימות עיננו²⁸. אבל מצב של בגלות בינונית של הסתפקות-במצב קבועה, אין לנו ולא יכול להיות בשום אופן. ובבואנו לחלוש על שיבת שבותנו, על גאולתנו ופדות נפשנו, ולסול את מסילת חיינו הלאומית לשם זה, לא בבטלנות והזיה חולנית של "מאטיריאליות" גסה מבלתי-עולם, לא בבגלות לאומית אירופית, נמצא את הבסיס הממשי לחלומותינו ומפעלינו אלה. כי דוקא המרתבה והוד-הרוממות של לאומיותנו העצמית המקורית, שבהם ייגלה שתופנו האדיר עם כל האנושיות וכל ההווה, של גודל-רוחנו והאלהי הפנימי — מקורה ויסודה, דוקא הם יבססו לנו את כל אלה, דוקא הם יכוננו לנו את מעמד לאומיותנו המיוחדת.

נדאי לנו לתפוס את יסוד הנרות בכללותו, כמה רבה חשיבותו בישראל, עד שדרש רבא (תנינא ג, א) מאי דכתיב "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב", כמה נאין רגליתן של ישראל בשעה שעולין לרגל! בת נדיב — בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר: "גדיני עמים נאספו עם אלקי אברהם". אלקי אברהם ולא אלקי יצחק ויעקב, אלא אלקי אברהם שהיה תחלה לגרים.

הננו רואים את הקשר המקודש שיש לכבודו של הקדושה החוגגת של העליה לרגל, המשרה עוז והדרת-קודש על ישראל, עם העדר של הכיבוד הגרים כי שפעת הקודש של עם ד' ממקור בית חיה אשר יתפשט לעתיד על כל עמי התבל, מראה היא בכל דור ודור את ניצוצי-ברכה, ע"י הנפשות הפנימיות המסחרות בגויי הארצות שמהן באים לנו גרי הצדק שאנו חייבים לאוהבם במדה טובה כפולה. ואף שאמרו חז"ל (יבמות קט, ב): "א"ר יצחק מאי דכתיב "רע ירע כי ערב זר — רעה אחר רעה תבוא למקבלי גרים", ומייתי על זה הא דאמר רבי חלבו: "קשים גרים לישראל כספחת", כבר כתבו בזה התוס' שם ד"ה "רעה אחר רעה": אומר ר"י דהיינו היכא שמישיאים אותם להתגיר או שמקבלים אותם מיד, אבל אם הם מתאמצים להתגיר יש לנו לקבלם, שהרי מצינו שנעשו אברהם יצחק ויעקב שלא קבלו לתמכך שבאת להתגיר, והלכה היתה פלגש לאליו בן עשר ונסק מינה קמלך דצערניהו לישראל, וכדאמרין באגדת חלק (צט, ב). וגם יורשק קבל את רחב הזונה, ונעמה ורחל המצאית (נחלקלו), ובריש פרק כמה מדליקין (ל, א) שגיר הלל אותו שאמר "גיריני על מנת שתשימני כהן גדול" ואותו ד"על-מנת שתלמדיני כל התורה כולה" ואעפ"י שלא היו מתאמצים להתגיר יודע היה הלל ביה שפוסק להיות גרים נגזרים כמו שעשה לבסוף. עכ"ל.

הננו למדים מדבריהם ו"ל שאין מה לדבר שהננו רחוקים מלהשיא איש מאומות העולם שיתגיר (כמו שאחרים עושים בנוגע לציד-נפשות), לא באלה חלק יעקב, אלא גם בבאים מעצמם, הננו בחקים אותם בבדיקה מעולה, אם באמת הוארה נפשם מניצוץ האור האלקי של תורה, ומקודשת ישראל בכלל.

ואנו יודעים בין הגרים אנשי סגולה נפלאים, והכרתי גר צדק שהיה פעה"ק, שמו היה רבי אברהם יעקב, והיו מכנים אותו בשם ליאון גרי-הצדק, שורשם גדול היה עושה על כל מכיריו באמת. הוא היה כומר בני-יורק בכנסיה גדולה ועשירה, ונשאו לבו להסיר מעליו את כל הבלי הכבוד וההרחבה שהיתה כרוכה במעמדו, ונכנס לתחת כנפי השכינה ונתגיר הוא ומשפחתו, ובא לירושלים ולמד בשקידה גדולה וביראת-שמים אמיתית, עד שנעשה תלמיד-חכם חשוב בגפ"ת.

וזכורני שבשנת תרס"ו בערך בא לביתי ביפו, ואמר שיש לו להציע לפני בקשה אם ארצה למלא אותה, וכאשר תשובתי היתה שהנני נכון למלאות חפצו בגבול היכולת שלי בל"ג, אמר לי שראה מחברת שלי בשם "אדר היקר" ששמה דיברתי על דיוקנו הרחמי של כבוד מרי"ה הגאון האדרי"ת ו"ל, שלקחה את לבבו בזה שרק היהדות יכולה להתפאר שיש לה בין האנשים הרוחניים שלה פרצופים טהורים כאלה, מה שרחוק מאד למצא אצל אחרים. וע"כ הוא רוצה שאתן לו רשות כשתהיה לו הזדמנות להעתיק את המחברת הנ"ל לשפות אירוסיות שהוא יודע. מובן שהרשיתי לו בחפץ לב.

אחרי אשר תארכתי עמו בשיחות פנימיות-נפשיות, שאלתי ממנו אם יש לי רשות לשאול אותו, באיזה אופן בא לידי הצעד הגדול הזה להכנס לדת ישראל, אחרי חיים רחבים בתור כומר? — אחרי התבוננות קצרה מצדו, שהכרתי שהוא תפוס ברגש עמוק מאד, אמר לי, שהענין בא אליי מתוך רגש של הכרת תודה, להשם יתברך, אחרי שנתרפא באופן פלאי, ממחלה מסוכנת ומיואשת שתקפה עליו.

ואמר לי שאאמין לו, שתמיד היה דתי במעמקי נפשו, ובסבב נפשו שכנה הכרה גמורה, שאין אדם קונה לו את יתרון-האדם על ידי שום תרבות ושום מדע בעולם, כי אם על ידי קדושת האמונה האלקית, שמבלעדיה אפילו אם יהיה גדול בכל מחמדו המוסר והפילוסופי, תהיה תכונתו רק כמו בעל-חיים-מלומד, אבל אותו צלם אלקים המיוחד לאדם, לא ישיג בכום אופן כי אם על ידי חיים של קדושת האמונה.

אבל, הוסיף לומר, זה גם כן תוכר לו בעומק הנפש, שדוקא אמונה אלקית טהורה שאין בה שמץ של אליליות, היא רק היא תוכל לאשר את האדם להביא אותו לידי אותה המדרגה האצילה הגובעת מקדושת האמונה, ועל פי הרגש הזה התחיל לפשפש באמונתו אם היא באמת נקיה מתערובות של אליליות, ובלב פצוץ בא לידי מסקנה, שאי אפשר שיהיה תמים באמונתו בלא ערוב של מחשבה אלילית.

ידע אמנם שישנם תיאולוגים רציונליים, שתוארו את אמונתם בתור אמונה מופשטת מאליליות, אבל הוא הכיר שאלה האנשים לא בעלי אמונה הם, אלא אנשים משכילים ומתפלספים, ומאד עגמה נפשו מזה, עד אשר שם את פניו לאמונת ישראל, שבה מצא את הטהרה הנפורה של אמונה אלקית טהורה, ונכנס בכל לבו ונפשו תחת כנפי השכינה, ומצא על ידה מחסה לנישמתו הרעבה לאור האמונה האלקית בכל מילואה.

גרים מסוג זה, הגם החלק המאיר שבכללות גרי-הצדק, שדבקות רוחם נשתלמה במה שקשרו את חייהם עם קדושת ישראל, וקדושת ירושלים עיר-ה' עיר ד' שמה לנצח.

זה מכוון לדברי חז"ל הקדושים במגילה (י"ז, ע"ב): "יכולל גרי הצדק עם הצדיקים שנאמר: "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" וסמך ליה "וכי יגור אתכם גר". והוכן מתרוממת קרנם? — בירושלים!! שנאמר: "שאלו שלום ירושלים יסיליו אוהבך".

(ההד שנה י"א, חוב' ו' תרצ"ו)

-4-

2. NAKN 'הכא"ה, N8, 174-173:

ממלכת כהנים

(שמות י"ט ו')

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש

התורה והממלכה בישראל קשורים זה עם זה קשר בל ינתק. המלך בשבתו על כסא ממלכתו, כתב לו את ספר התורה המיוחד לו, משנה התורה, כתיבה מיוחדת בתור מלך מושל על העם ומנהיג את החיים החברתיים של הכלל, חוץ מהספר הרגיל שכל אחד מישראל צריך לכתוב לעצמו, בתור בן ישראל מצד החובה של ואתם כתבו לכם את השירה הזאת.

מה אנו למדים מחובה ממלכתית זאת, שקבלת התורה בישראל קבלה כפולה היא, קבלת חובת היחיד בתור יחיד השייך להכלל, לכללות האומה בקדושתה, וקבלת התורה, בתור קבלתה של האומה המנהיגה את חיי החברותיים, בתור לאום. אמנם, עבודה קשה היא ביחוד שמירת התורה הכללית הממלכתית, עבודה הרבה יותר קשה מהשמירה של התורה היחידית. כי התורה ומצותיה באו לצרף את הבריות, ומלאכת הצירוף של הכלל כולו בתור חברה הזקוקה לענינים מדיניים, הוא הרבה יותר מסובך בדרך עבודתו ממלאכת הצירוף של כל יחיד כשהוא לעצמו בתור איש פרטי. כי הרי עניניו הרואות שגם המוסר האנושי הפשוט, בדברים שחוש הצדק הטבעי הוא מסייע אותו, עד כמה שאצל הפרטים יש לו על כל פנים איזה אחיזה בחיים, לא זכתה האנושיות בכללותה עדיין, שיהיה מוסכם בתור חובת מוסר ביחש להמדיניות הצבורית, ואפילו המפלגתית כולה. ובשביל כך אנו יודעים שאותו היצירה הרע שבאדם הפרטי — הרי הוא מתגבר בכפלי כפלים בהאדם המדיני הכללי, עד שכל מושגי הטוב והרע, הצדק והרשע הרי הם נעשים אבודים לגמרי מתוך המהומה המדינית והקלחת הממלכתית הרוחת; אשר היא כים נגרש, ובשביל כך נטע יוצר העולמים מראש ומקדם את שמו של משיח לפני בריאת העולם, לפני שמש ינון שמו. כח ממלכתי נגזר מעצם היסוד שבקדושה מוכן הוא בעומק נשמת ישראל הכללית, לפני שמהומת החיים של העולם כולו תוכל לרשום עליו את הרשמים של מחיקת הצדק ואבדן המוסר, הבא במדה הרגילה מתוך הזרם הנורא שבהשתערו גלי החיים החברתיים. ומפני כך אנחנו קוראים את מגילת רות החותמת בתולדתו של דוד מלך ישראל, יסוד משיח אלקי יעקב, בתג השבועות זמן מתן תורתנו.

והיה זה לנו לאות, שבאותה התנועה שהננו מרגישים בה את הצמיחה החברתית הלאומית, אנו חייבים לרוכס בה את המדריגה המוסרית ואת הויקה ליסוד הקודש שלנו, בכחה של תורתנו הקדושה שהיא תורת חיים מקור הצדק ומעין האמת. וחלילה לנו לחשוב שהגלים הסוערים שבשאיפה המדינית רשאים הם לעורר את ענינו, מבלי לראות נכוחה, וקל וחומר שחם לנו ליתן ליצר המפלגתי העלול להתעורר ביותר, בעת שהתנועה המדינית הולכת להוצר, שיעביר אותנו על מדת הצדק והאמת, על מדת האהבה האנושית הכללית והפרטית, אהבת ישראל, וחובת הקדושה המיוחדת לישראל. כי חובתנו היא לא רק להיות אנשי קודש בתור אנשים פרטיים, כי אם גם וביחוד להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולשאוף ליסוד ממלכתי מקודש, שהוא כדאי להיות נקרא בשמו עוד מלפני ההתהוות של העולם המעשי וכל סאונו, מיסוד התורה שקדמה לעולם, ומיסודו של דוד מלך ישראל החי וקיים, ועמך כולם צדיקים לעולם ידשו ארץ, במהרה בימינו אמן.

-5-

תקון העולם והחיים הנצחיים.

קכה

אין המחשבה האצילית שלמה באדם, כשהוא מתנשא לציר את הטוב הכללי, ולהתאמץ לחשוק בו לעצמו, ולעולם כולו, אלא אם כן היא מחפשת אפשרות לצורת חיים כזוה, שתבסס את העולם, במה שתתקן את תכונותו החברתית, ותכריע גם כן לטובה את החיים הפרטיים, בין בחיצוניותם, בין בפנימיותם, ותעמיד את היסוד לבסס את מעמד החיים באופן כזה, שהחיים הנצחיים, שהם קשורים בזיכר הנשמות, ואימוצן הרוחני המוחלט, הם יהיו נמשכים והולכים מהחיקון המסודר של המעמדים החברתיים והפרטיים, ומאוצר המחשבות, שהמחשבה הראשית גורמת להריק על החיים, כל מחשבה שהיא מסקנת את תיקון העולם וסדרי המדינות ופורות באור רוחני לבדה, ומתארת בתיקון נשמות והצלחתן, חרי היא מיוסדת בשקר שאין לו רגלים וכל מחשבה שדבר אין לה עם הרוסמות הנצחיות, ומתעסקת רק עם סדרי החיים החמריים ותיקוניהם, אפילו אם יחיו בה תוכנים מוסריים וארחות צדק ומישרים, סופה להתעכר, מפני קטנותה, ומפני הוזהמא והסרתון שהחיים החמריים לקיים בהם בטבעם, כשהם מנותקים מיסוד חיים נצחיים ותשוקתם, ביחוד חוכר חולשה של מחשבה קיבוצית כזוה, במה שתשים את מרכזה רק בצעירים, שהחיים החומריים משחקים לפניהם בכל מהלכותיהם ושגינותיהם, וזקנים לא יוכלו לקחת בה חלק אפיין כי אם ברצון עשוי ובלב מיואש, וכך היא המדה היונית להביט על הזקנים במבט בוז, כדברי אריסטו, בריטוריקה ומה לקויה היא מחשבה ציבורית, שאינה יכולה להתפשט יפה על כל חלקיה, ונאמר, כי מלך ד' בהר ציון ובירושלם, ונגד זקניו כבוד

חלקיה. $pe. n^{\circ} 8$ תוקן-כ:
המגמה הסברותית המשוייחת *

לב

כשאנו נשאלים על החיים החברותיים מה היא מגמתם, אין לנו תשובה מאותם התיים עצמם, כי אם זקוקים אנו לבא לשאיפה של עולם גדול ושגב מהם, שמקצת מזהירותיו מתארים לפנינו בעולם הדעת, ובכל המרחבים של העולם הרוחני. ובוזה כבר אנו באים בהסכמה, שאי אפשר כלל שתהיה כל השאיפה האנושית שקועה רק באותם התיים החברותיים לבדם, ולא עוד אלא שהדבר מוכרח הוא, שאם יחדלו התיים החברותיים מיניקת לשדם מאותם התיים העליונים שהם למעלה מהם, ושהם עושים את דיתם להיות מסתתית, יסחת מאד הערך החיוני שלהם עצמם, וממילא יתגלו בקרבם מגרעות גדולות, עד שיהיו יורדים גם בעצמם.

ובשביל כך תיקון העולם דורש צמיחת ישועה
עמוקה ממעיני הישועה העליונים. ותקוותם של ישראל הנצחית
לאורו של משיח, לאור ד' בעולמה, היא ביסוסו של עולם,
של כל מצביו, גם של העולם התברותי, עם כל הסתעפותיו, ומכרח
הדבר, שאנשים צופים ימצאו, שכל מעינם יהיה שקוע באותן
המגמות העליונות, וחיונם יהיה עולה ומרעף על גבי
החזיונות התברותיים, הנוטלים כל כך מקום כמותי גדול בעולמנו.
אותו הרוח המחיה את החיים התברותיים צריך שיהיה
בעצמו לקוח מאצילות הרוח העליון של החיים העליונים, החיים

הקדושים השמימיים. חיי החכמה. חיי העדן הקדוש של נועם ד'.
וממילא תרא מוכן להיות עושה בחיים התכרוחתיים מעין דוגמתה. מעין
דוגמא של מעלה. להשכין את שלום המרומים בארץ, ושכינה
בתחתונים.

זאת היא המגמה היסודית של נשמת ישראל, לחיות חיים אלהיים במובן החברתי, כמו שהחיים הללו הנם מצויים למעלה מן החברה, וכמו שהם נסקרים במשאת נפשם של יחידי סגולה המקודשים. נחלת ישראל היסודית היא מתנה זו, שהחיים החברתיים שלהם היא דוגמא של מעלה, מלכות בית דוד היא דוגמא מלכות שמים העליונה, והסגולות השמימיות גנחות בה, והן מוכרחות לצאת לאור בכל מילואם, במילוי המלכותי, בהתכוננות כסא ד' על מכוננו, על כסא דוד ועל ממלכתו, להכין אותה ולסעדה.

והמשיחיות בעצמותה סגולה ישראל היא. סגולה ותאמה שהיא צריכה להתפתח בקרבה, ומוכרח להגאל ממצריה וכל המציקים לה. השושנה העליונה צריכה שיפנו מכל צדדיה הקוצים והחזותים העוקצים אותה, ותתיחד עם דודה באתבה, מלכות שמים ומלכות הארץ בהטיבה אחת, האידילא התברותי והאידילא הרוחני המרומם הגדול מעל כל חיי חברה וקיבוץ, החובק במתי שחקים בגדול ותעצומות הפשטות, המלא חרד נצח נצחית, מתאחדים ומתמזגים יחד, ד' אחד ושמו אחד.

לבירור הקשר של דוד המלך ומגילת רות לחג השבועות:

שרש

הקדמה

ישי

ואני אומר שזה הספר כללו ופרטו נכתב להכשיר את דוד ע"ה ולדראות שהמואבית כשרה לבא בקהל, והמגלה הזאת אינה רק פסק דין על הענין הזה ר"ל להכשיר המואבית. ובעבור שלשה דברים נכתב עם ספרי הקדש. האחד בעבור שהוא פסק דין גדול על דבר גדול כזה ר"ל הכשר דוד וכל מלכו (ישראל) בית דוד עם המלך המשיח עד עולם להכשירם למלוכה. והשני בעבור שלא יפסד לארך הימים והזמנים, אם היה נכתב לבדו. והשלישי, להודיע אמתתו כאמתת שאר ספרי הקדש הנכתב בינותם זה הפסק. ואם תאמר אחר שהספר הזה נכתב לפסק דין על ענין רות, אם כן, למה לא הביאוהו לראיה על מחלוקת אבנר ודואג בימי שאול, ולמה התורכו לקבלת עמשא מבית דינו של שמואל הרמתי, אמנם בעו לאכרחי עליה לולי עמשא שאמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי מואבי ולא מואבית. תשובה. הספר הזה עדיין לא נכתב בימים ההם כי הנה אמרו רבותינו ו"ל ששמואל ע"ה כתב ספר שופטים ורות, ככתוב בפ"ק דבבא בתרא (יד:), ועדיין לא כתבם שמואל, כי מסתמא בסוף ימיו כתבם, ובעת המחלוקת של אבנר ודואג על ענין רות עדיין היה שמואל קיים, ככתוב בינמות בפרק הערל [עו]. שאני הכא שהרי שמואל ובית דינו קיים. ואני מאמין ואין אצלי בו שום ספק שבעת שהיה שלחו לפני שמואל ע"ה וישאלוהו על זה הדין, ואז כתב הספר לפסק דין, כמו שקבל שהמואבית כשרה. והתחיל לספר הענין ולומר, שענין רות נהיה בימי הגדול שבכל שופטי ישראל, ונשאה בעו ברשות בית דין השופט הגדול ההוא. ומפני שהשאלה נשאלה בו בעבור דוד, אמר בסוף פסקו שגולד ממנו עובד הוא אבי ישי. ושוב חזר וכתב ואלה תולדות פרץ, לכבדו וליחסו אל פרץ, לא כדברי מי שהיה סובר שדוד הוא מואבי, שהולד הולך אחר הפגום שבשניהם, וכל זה להכחיש ולהכזיב דבריו. והנה נתאמת קבלת עמשא שאמר כך אני מקובל מבית דינו של שמואל הרמתי, ונפסק הדין על פי שמואל הנביא ע"ה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ונקבע עמוני ומואבי אסורים ואסורים אסור עולם, אבל נקבותיהן מותרות מיד. ע"כ מתק דבריו ושפתים ישי.

שוב מצאתי דברים כתיבתן במדרש שמואל [פרשה נב] ח"ל, ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם [שמואל א' י, ט] וכי לא היה מבדו, אתמול הוא משלח ואומר לשי [שמואל א' טו, כב] יעמד נא [ירד] לפני כי מצא חן בעיני והבא הוא שואל עליו, אלא כיון שראה ראש הפלשתי בידו אמר לאבנר בן נר צא וברוק מאחז משפתה הוא, אם מפרץ הוא מלך הוא, ואם מורח הוא שופט הוא, והיה שם דואג האדומי אמר, אפילו הוא מפרץ הוא פסול, לא בן רות המואבית הוא, א"ל אבנר כבי נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, א"ל א"כ מצוי ולא מצרית אדומי ולא

אדומית, א"ל האנשים הללו למה נתרסקו לא על דבר שלא קדמו אתכם וגומר, וזה להם לנשים להוציא, ונתעלמה הלכה מאבני לשעה, א"ל אבני הלכה נתעלמה ממך צא ולמד משמואל ובית דין, כיון שבא אצל שמואל א"ל הלא מנא לך לא משל דואנ, דואנ מין הוא ואינו יוצא בשלום מן העולם, להוציאך חלק אי אפשר כל בבודה בת מלך פנימה [תהלים מה, יד] דרך האיש לקדם ולא לאשה, ואשר שבר קלך את בלעם [דברים כג, ה] דרך האיש ליתן שכר ולא האשה. ע"כ. הרי בפירוש שהלכו אצל שמואל ושאלו ממנו תורה והשיב עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כמעמיה.

ובמדרש [רות רבה ב, יד] אמר רבי זעירא מגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה לא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים ע"כ. הנה אמרו סבה אחרת, כי אחרי שראינו גמילות חסד שנמלה רות לנעמי חמותה, וכדברי בעז [רות ב, יא, יב] "הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך" וגו' "ושלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה" וגו', וראה ראינו שכרה הטוב, וכמו שאמרו במדרש [רות רבה ב, ב] לא מתה רות המואבית עד שראתה שלמה יושב ודן דין של זונות, וה"ד [מלכים א ב, יט] "וישם בסא לאם המלך" זו בת שבע, "וחישב לימוני" זו רות המואבית. גם גמילות חסד אשר גמל בעז עם רות אשר בזכותה זכה ליבנות אחרי שמתו לו ל' בנים ול' בנות וכמו שיבא בפסוק [נ, ד] והי בשכבו וגו' כס"ד.

ובס' בית מדרש כתוב בלשון הזה: בוי, אם בקשתם לדע כי גמילות חסדים, צאו ולמדו מביתו הצדיק. שבשכר גמילות חסדים שעשה בעז [עם רות], וזה יוצא ממנו דוד, שכך אמרו חז"ל באגדה [ראה לעיל] מגלה זו אין בה וכו' [לא טומאה ולא טהרה, ולמה נכתבה, ללמדך כמה גמילות חסדים]. עכ"ל. ומה נעוץ דבר יחס ההשתלשלות עד דוד, להודיע כמה שכר טוב לגומלי חסדים. ומה למדנו כמה שכר טוב לגומלי חסדים.

ואני אומר עוד תכלית אחר, והוא תבנית של ארץ ישראל, ראמרינן בגמרא בתרא פרק המוכר את הספינה [דף צא, א] אמר רב חנן בר רבא אמר רבין, אלימלך ושלמון ופלוגי אלמוני ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב הם. מאי קמ"ל דאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מהארץ לחוצה לארץ ט. ע"כ. והנה מעשה רב מורה זה כי בהיות נחשון בן עמינדב נשיא וחסיד, לא עמדה זכותו לאלימלך בשעה שיוצא והלך לו לחוצה לארץ וימות הוא ושני בניו בשדה מואב. וזה אצלי תכלית גדול ולימוד נאה מנסת.

ובסדר עולם [פרק יב והנא ברש"י ובד"ק לכתוב, וכן רות רבה ב, יט] כתוב, כי פסוק בכל אשר יצאו ד' ה' היתה בה לדעת, האמור בספר שופטים [גמון], על אלימלך מחלוק וכליון אומר, שצאו מא"י בשדי מואב ומתו שם שלשתם.

ואני אומר כי למדנו הכתוב ששקולה יציאת ארץ ישראל בעבודת אלהים וכמ"ש בכתובות [דף ק"ג] כל הדר בתוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר [ויקרא כה, לח] לתת לכם את ארץ בנין להיות לכם לאלהים וכי כל מי שאינו דר בארץ ישראל אין לו אלוה, אלא לומר לך כל הדר בתוצה לארץ כאלו עובד עבודה זרה, וכן בדרד הוא אומר [שמואל א' כ, יט] כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לומר לך עבוד אלהים אחרים וכי אמר לו לדרד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בתוצה לארץ כאלו עובד עבודה זרה. ע"כ. ולכן כתוב שם [שופטים כ' יב, יג] ויעזבו את ה' אלהי אבותם וגו' וילכו אחרי אלהים אחרים, ויעזבו את ה', ויחד אף ה' וגו' וסמך לזה בכל אשר יצאו ד' ה' היתה בה לדעת כמ' לומר ששקול זה כזה.

ובמדרש [רות רבה ב, יד] אמר רבי זעירא מגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה לא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמד כמה שכר טוב לגומלי חסדים ע"כ. הנה אמרו סבה אחרת, כי אחרי שראינו גמילות חסד שגמלה רות לנעמי חמותה, וכדברי בעז [רות ב, יא, יב] "הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך" וגו' "שלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה" וגו', וראה ראינו שכרה הטוב, וכמו שאמרו במדרש [רות רבה ב, ב] לא מתה רות המואביה עד שראתה שלמה יושב ודן דיי של זונות, הנה"ד [מלכים א ב, יט] "וישם כסא לאם המלך" זו בת שבע, "ותשב לימינו" זו רות המואביה. וגם גמילות חסד אשר גמל בעז עם רות אשר בזכותה זכה ליבנות אחרי שמתו לו ל' בנים ול' בנות וכמו שיבא בפסוק [ג, ד] ויהי בשכבו וגו' בס"ד.

ובס' בית מדרש ה) כתוב בלשון הזה: בני, אם בקשתם לדע כח גמילות חסדים, צאו ולמדו מבעז הצדיק. שבשכר גמילות חסדים שעשה בעז [עם רות], זכה ויצא ממנו דוד. שכך אמרו חז"ל באגדה [ראה לעיל] מגלה זו אין בה וכו' [לא טומאה ולא טהרה, ולמה נכתבה, ללמד כמה גמילות חסדים]. עכ"ל. ומוזה נמקום דבר יחס ההשתלשלות עד דוד, להודיע כמה שכר טוב לגומלי חסדים. ומוזה למדנו כמה שכר טוב לגומלי חסדים.

קדושה מלאה אהבת הכל.

1

הקדושה העליונה היא מלאה אהבה, חסד וסבלנות, מרוב יפעת שלמותה. השנאה, הדין והקפדנות הנם תוצאות של שכת ד', ודעיכת אור הקודש.

כל מה שדרישת ד' מתגברת ביותר בלבן של אדם, אהבת כל הבריות כולן מתרחבת בקרבן, והוא אוהב גם את הרשעים ואת הכופרים, וחפץ בתקנתם, מפני שהוא באמת מתקנם בגדולת אמונתו.

אמנם בגלוי אין בכתו של האדם להראות אהבה כי אם למי שמוצאים בו גם כן דבר טוב, שאז יוכל להדביק את אהבתו בצד הטוב, ולא יזיק אותו כלל הצד הרע והמכוער של אותם האנשים, שהוא אוהב אותם מצד מדתו הטובה של אהבת הבריות, הכוללת בקרבה להיות טוב ומטיב לרעים ולטובים.

טוב לכל.

ה

כשנותגבר האיווי להיות טוב לכל, אז יודע האדם, שהארה מעולם העליון באה אליו. ואשריו אם הוא מבין מקום הגון בלבבו, במוחו, בפועל כפיו ובכל רגשותיו לקבל את האורח הנשא הזה, שהוא גדול ועליון מכל נכבדי ארץ, יחזיק בו ואל ירפתו.

וכל המניעות והעיובים, הגשמיים והרוחניים, המעכבים את קבלת הרעיון הקדוש הזה אל תוכיותו, אל יעצרתו, על כולם ילחם, ובמעוזו יחזיק, וישא דעו למרחוק, להתחזק במדותיו של מקום, הטוב לכל, ורחמיו על כל מעשיו.

המוסר הוא ראשית-הכל תכונה פנימית עדינה, שוכנת בנשמה לבקש את הטוב. את הטוב המוחלט, להיות בעצמו טוב, להיות דבק אל הטוב. רוח-קודש זה אינו נמצא לנו כיום בתכן הדבקות האלהית הבאה לנו מתוך אמונת ישראל, המעשית והעיונית. בהכרח רוחני, פנימי-מוסרי זה, אנו מוכרחים להיות מובלעים בתוך אומתנו שמכללה, מכלל כל דורותיה, יש לנו כל אוצר החיים שהם חיים באמת, להתקשר לחיים האמתיים שלנו, לתוכיות נשמת נשמתנו. במצב טהור זה אנו אוהבים את שם ד', את אור ד' השוכן בנו, השורה באומה כולה, את התורה והמצות, חוקי ד' ומשפטיו על ישראל, והדעה הולכת ומתרחבת בקרבנו פנימה, רטובת טל חיוניות נעלים ומלא תכן החיים, מתוך שייכות עצמית פנימית כבירה ונצחית, — להרחיב את הרעיון, לפשט את המחשבת, על כני מרחב כל.